

سنی ۳۰-۱۶ سال قرار داشته‌اند. مقایسه این سهم با ارقام سال‌های گذشته نشان‌دهنده کاهش سهم مذکور است. در این سال ۱۰/۳ درصد از افراد خانوار بالاتر از ۶۰ سال سن داشتند که در مقایسه با سال گذشته ۰/۲ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

بررسی توزیع افراد شش‌ساله و بیشتر خانوارها برحسب میزان سواد در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که ۱۱/۲ درصد از افراد خانوار بی‌سواد بوده‌اند و نسبت افراد تحصیل‌کرده با تحصیلات دانشگاهی از ۲۱/۵ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۲۲/۲ درصد در این سال افزایش یافته است. علاوه بر این، بررسی میزان تحصیلات و جنسیت نشان می‌دهد که در سطوح پایین تحصیلی، اختلاف معنی‌داری بین سهم زنان و مردان وجود دارد؛ ولی در سطوح بالای تحصیلی نسبت افراد با تحصیلات عالی در بین زنان و مردان تقریباً نزدیک به هم می‌باشد. در سال ۱۳۹۲، از مجموع مردان ۷/۸ درصد بی‌سواد و ۲۳/۱ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند؛ نسبت‌های مذکور برای زنان به ترتیب ۱۴/۷ و ۲۱/۲ درصد است. شایان ذکر است توزیع افراد خانوار برحسب میزان سواد و گروه‌های سنی نشان می‌دهد که حدود ۹/۲ درصد از افراد بی‌سواد در گروه سنی ۴۰-۱۶ سال قرار دارند.

بررسی تعداد افراد باسواد در خانوار به تفکیک دهک‌های هزینه نشان می‌دهد در ۲۴/۳ درصد از خانوارهای دهک اول هیچ فرد باسوادی وجود ندارد. در سایر دهک‌ها سهم خانوارهای بدون

در سال ۱۳۹۲، مصرف خصوصی به قیمت‌های سال ۱۳۸۳ با ۱/۰ درصد کاهش به ۹۶۲/۷ هزار میلیارد ریال رسید. در این سال حدود ۰/۵ واحد درصد از کاهش ۱/۹ درصدی هزینه ناخالص داخلی به دلیل کاهش مصرف خصوصی بود. در سال مورد بررسی، به دلیل تداوم رشد قیمت‌ها، آثار توزیعی طرح هدفمندسازی یارانه‌ها که منجر به بهبود نسبی شاخص‌های توزیع درآمد در سال قبل شده بود، تا حدود زیادی خنثی گردید.

۱-۱۰- خصوصیات اجتماعی و اقتصادی خانوارها در مناطق شهری کشور

نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که روند کاهشی بعد خانوار بعد از چند سال متوالی معکوس شده است؛ به طوری که بعد خانوار از ۳/۴۶ نفر در سال ۱۳۹۱ به ۳/۴۷ نفر در سال ۱۳۹۲ رسید. افزایش سهم خانوارهای پنج نفره از ۱۲/۰ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۱۲/۳ درصد در سال ۱۳۹۲ علی‌رغم روند کاهشی آن از سال ۱۳۸۳ در افزایش متوسط بعد خانوار شهری موثر بوده است.

بیشترین سهم خانوارها در این سال به خانوارهای چهار نفره به میزان ۲۹/۸ درصد اختصاص داشت. این میزان سهم در مقایسه با رقم سال قبل ۱/۰ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

توزیع افراد خانوارها برحسب گروه‌های سنی نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۲، ۲۹/۳ درصد از افراد خانوار در محدوده

بررسی ویژگی دهک‌های بالای درآمدی برحسب تعداد افراد شاغل نشان می‌دهد که در دهک دهم ۵۰/۹ درصد از خانوارها دارای یک نفر شاغل می‌باشند. ۸/۹ درصد از کل خانوارهای دارای یک نفر شاغل نیز در دهک دهم قرار دارند که در مقایسه با سایر دهک‌ها تفاوت چندانی ندارد.

توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب رشته فعالیت اصلی محل کار در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که بیشترین سهم شاغلان به بخش‌های «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتل‌داری و رستوران»، «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی»، «صنعت و معدن» و «ساختمان» به ترتیب به میزان ۲۲/۴، ۲۱/۱، ۱۷/۸ و ۱۵/۳ درصد اختصاص دارد. مقایسه سهم‌های مذکور با ارقام مشابه سال قبل نشان‌دهنده افزایش سهم شاغلان بخش صنعت و معدن و کاهش سهم سایر بخش‌ها است.

در سال مورد بررسی، توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب میزان سواد و رشته فعالیت محل کار نشان می‌دهد که ۲۱/۱ درصد از کل شاغلان در بخش‌های مختلف اقتصادی دارای تحصیلات ابتدایی، کمتر یا بی‌سواد بوده‌اند. بیشترین افراد بی‌سواد و با تحصیلات ابتدایی در بخش‌های «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتل‌داری و رستوران» و «ساختمان» و بیشترین افراد با تحصیلات دانشگاهی در بخش خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی به کار اشتغال داشته‌اند. شایان ذکر است در سال ۱۳۹۲، ۲۹/۰ درصد از افراد شاغل خانوارها دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند که در مقایسه با سال قبل ۱/۱ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، روند صعودی سهم کارکن موسسات خصوصی و روند نزولی سهم کارکن موسسات دولتی و عمومی از کل شاغلان، نشان‌دهنده جایگزینی بخش خصوصی به جای بخش دولتی طی سال‌های اخیر می‌باشد. در سال مورد بررسی، سهم کارکن مستقل به ۳۲/۳ درصد رسید که در مقایسه با سال قبل ۰/۳ واحد درصد افزایش داشت.

فرد باسواد در مقایسه با دهک اول بسیار پایین‌تر است. به عنوان مثال، در دهک‌های دوم و سوم به ترتیب ۹/۲ و ۵/۰ درصد خانوارها بدون فرد باسواد می‌باشند. از مجموع خانوارهای بدون فرد باسواد در کلیه دهک‌ها ۴۵/۴ درصد به دهک اول، ۱۷/۲ درصد به دهک دوم و ۹/۳ درصد به دهک سوم اختصاص دارد. به عبارت دیگر، حدود ۷۲ درصد از خانوارهای بدون فرد باسواد در سه دهک اول که در پایین‌ترین سطح رفاهی می‌باشند، قرار دارند. در دهک‌های بالاتر، خانوارهای با نفرات باسواد سهم بالاتری را دارا هستند، به طوری که از مجموع خانوارهای دارای ۵ نفر باسواد و بیشتر، بیشترین سهم به دهک ده و نه به ترتیب به میزان ۱۵/۸ و ۱۵/۴ درصد اختصاص دارد. البته افزایش بعد خانوار در دهک‌های بالاتر و برخورداری از امکانات مالی بهتر، در بالا بودن سهم مذکور موثر است.

در سال ۱۳۹۲، سهم خانوارهای بدون فرد شاغل از کل خانوارها با ۰/۷ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۲۴/۰ درصد رسید. بررسی روند سهم مذکور از سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد سهم خانوارهای بدون فرد شاغل به‌استثنای اندکی کاهش در سال ۱۳۹۰، رو به رشد بوده است. در این سال سهم خانوارهای با یک فرد شاغل به ۵۷/۰ درصد رسید که نسبت به سال قبل ۰/۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم خانوارهای با دو نفر شاغل با ۰/۳ واحد درصد کاهش نسبت به سال گذشته به ۱۵/۵ درصد و سهم خانوارهای با سه نفر شاغل و بیشتر با ۰/۱ واحد درصد افزایش به ۳/۵ درصد رسید. روند مذکور نشان‌دهنده افزایش بار تکفل خانوار می‌باشد.

توزیع تعداد افراد شاغل در خانوارها به تفکیک دهک‌های هزینه نشان می‌دهد که از کل خانوارهای دهک اول ۴۰/۶ درصد بدون فرد شاغل می‌باشند. نکته قابل توجه در این خصوص این است که در دهک اول حدود ۱/۲ درصد از خانوارها دارای سه فرد شاغل و بیشتر می‌باشند. سهم مذکور در دهک‌های دوم و سوم به ترتیب ۲/۱ و ۳/۸ درصد می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۲

در این سال ۳/۹ درصد از خانوارها در محل سکونت خود از یک اتاق، ۳۰/۸ درصد از دو اتاق، ۴۶/۳ درصد از سه اتاق، ۱۴/۷ درصد از چهار اتاق، ۲/۸ درصد از پنج اتاق و ۱/۵ درصد از شش اتاق و بیشتر استفاده نموده‌اند. مقایسه سهم‌های مذکور با ارقام سال قبل نشان‌دهنده کاهش سهم خانوارهای با یک، دو و پنج اتاق و افزایش سهم سایر خانوارها است. این روند نشان‌دهنده بهبود وضعیت رفاهی خانوارها از منظر محل سکونت می‌باشد.

یکی دیگر از معیارهای سنجش رفاه خانوار، برخورداری از تسهیلات محل سکونت است. در سال ۱۳۹۲، به ترتیب ۹۹/۴ و ۱۰۰/۰ درصد خانوارهای شهری از امکانات آب لوله‌کشی و برق برخوردار بودند. همچنین، میزان برخورداری از گاز شهری و سیستم فاضلاب به ترتیب به ۹۲/۹ و ۴۱/۲ درصد رسید.

در سال ۱۳۹۲، ۲۳/۹ درصد از کل خانوارها در محل سکونت از اینترنت برخوردار بودند که نسبت به سال ۱۳۹۱، ۲/۷ واحد درصد افزایش داشته است.

در این سال ۴۴/۴ درصد از خانوارها دارای اتومبیل شخصی و ۹۴/۷ درصد نیز دارای تلفن همراه بودند.

۱۰-۲- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار

براساس گزارش اداره آمار اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مجموع هزینه ناخالص^(۱) خانوار در مناطق شهری در سال ۱۳۹۲ با ۳۱/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۲۸۴/۵ میلیون ریال (ماهانه ۲۳۷۰۵ هزار ریال) رسید. در این سال متوسط هزینه ناخالص یک خانوار شهری به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰، ۱۶۸/۶ میلیون ریال بود که نسبت به سال قبل ۰/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. مقایسه حداقل دستمزد در سال ۱۳۹۲ (ماهانه ۴۸۷۱ هزار ریال) با متوسط هزینه ماهانه گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در این سال (ماهانه ۶۲۲۷ هزار ریال) نشان‌دهنده آن است که حداقل

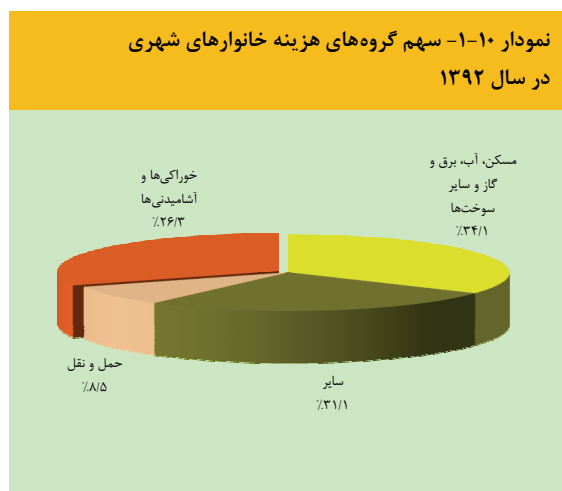
بررسی نحوه تصرف مسکن محل سکونت خانوارها در سال مورد بررسی نشان می‌دهد سهم خانوارهای دارای مسکن شخصی (مالک‌نشین) از ۶۲/۴ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۶۴/۴ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. درصد توزیع خانوارها به تفکیک دهک‌های هزینه و نحوه تصرف مسکن نشان می‌دهد که از کل خانوارهای دارای مسکن شخصی ۷/۷ درصد در دهک اول، ۸/۰ درصد در دهک دوم و ۸/۴ درصد در دهک سوم قرار دارند. توزیع خانوارهای دارای مسکن شخصی به تفکیک دهک‌های هزینه نشان می‌دهد بیشترین سهم به دهک دهم به میزان ۱۲/۶ درصد اختصاص دارد. در سال ۱۳۹۲، ۲۵/۹ درصد از خانوارها اجاره‌نشین بودند که نسبت به سال قبل ۱/۱ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. از کل خانوارهای دهک اول ۳۵/۴ درصد دارای مسکن استیجاری بودند که در مقایسه با سال قبل از آن ۲/۴ واحد درصد افزایش داشت. مقایسه سهم خانوارهای اجاره‌نشین در دهک‌های مختلف هزینه در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که سهم این خانوارها در اغلب دهک‌های هزینه‌ای کاهش یافته است (به استثنای دهک اول و سوم). بیشترین کاهش در دهک نهم و به میزان ۳/۸ واحد درصد بوده است. اجرای طرح مسکن مهر در افزایش سهم خانوارهای مالک‌نشین و کاهش سهم خانوارهای مستاجر موثر بوده است.

بررسی نوع مصالح به کار رفته در ساختمان محل سکونت خانوار نشان می‌دهد سهم ساختمان‌های اسکلت فلزی از ۲۷/۴ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۲۵/۵ درصد در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته و در مقابل، سهم ساختمان‌های بتون آرمه و بلوک سیمانی افزایش داشته است. بیشترین نوع ساختمان‌های احداث شده به ساختمان‌های آجری با تیر آهن (۴۲/۴ درصد) اختصاص دارد. حدود ۵/۹ درصد از ساختمان‌ها به دلیل نوع مصالح به کار رفته (بناهای آجری با تیر چوبی، خشتی، گلی و چوبی) استحکام پایینی در برابر حوادث و سوانح طبیعی نظیر سیل و زلزله دارند.

۱- هزینه ناخالص بدون احتساب مبالغ پرداختی خانوار بابت مالیات و حق بازنشستگی (سهم خانوار) می‌باشد.

فصل ۱۰ امور اجتماعی و رفاه خانوار

مجموع سهم گروه‌های «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «پوشاک و کفش» و «بهداشت و درمان» در سال ۱۳۹۲ به ۷۰/۶ درصد رسید، در حالی که مجموع سهم گروه‌های مورد اشاره در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ به ترتیب ۶۵/۴ و ۶۹/۱ درصد بوده است. تورم فزاینده در این گروه‌ها منجر به تخصیص نسبت بیشتری از منابع درآمدی خانوار به آنها شده و به ناچار کاهش مصرف خانوار در دیگر گروه‌های هزینه‌ای را به دنبال داشته است.

دستمزد پرداختی به کارگران به‌طور متوسط حدود ۷۸ درصد از هزینه گروه مذکور را پوشش می‌دهد که در مقایسه با نسبت مذکور در سال قبل به میزان ۸۲/۰ درصد، نشان‌دهنده بدتر شدن وضعیت رفاهی صاحبان مشاغل با حداقل دستمزد است. اگرچه با لحاظ نمودن یارانه نقدی بخشی از کسری درآمد خانوار پوشش داده می‌شود، اما شکاف درآمد و هزینه برای گروه‌های پایین درآمدی و صاحبان مشاغل غیرحرفه‌ای به خصوص برای افراد با سابقه کار پایین، بالا است.

بررسی هزینه ناخالص خانوارهای شهری به تفکیک گروه‌های هزینه در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد سهم گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» در مقایسه با سال ۱۳۹۱، ۱/۲ واحد درصد و سهم گروه‌های «بهداشت و درمان»، «پوشاک و کفش» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» هر کدام ۰/۱ واحد درصد افزایش داشته و سهم دیگر گروه‌ها بدون تغییر یا کاهش بوده است. بیشترین کاهش مربوط به گروه حمل و نقل به میزان ۰/۹ واحد درصد است. افزایش سهم هزینه خانوار عمدتاً در گروه کالاهایی است که ضروری محسوب می‌شوند و آمارها نشان‌دهنده تغییر ترکیب هزینه‌های خانوار به سمت کالاها و خدمات ضروری می‌باشد.

جدول ۱۰-۱- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۲۶/۳	۲۶/۲	۳۱/۵	۳۱/۴	۷۴۷۲/۴	۵۶۸۴/۱	۴۳۲۶/۷	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۴	۰/۴	۳۶/۳	۵۴/۶	۱۱۷/۶	۸۶/۳	۵۵/۸	دخانیات
۴/۶	۴/۵	۳۳/۶	۲۳/۶	۱۳۱۴/۹	۹۸۴/۲	۷۹۶/۳	پوشاک و کفش
۳۴/۱	۳۲/۹	۳۶/۴	۳۳/۵	۹۷۰۷/۴	۷۱۱۵/۸	۵۳۲۹/۲	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۴/۲	۴/۵	۲۳/۶	۱۶/۲	۱۱۹۲/۳	۹۶۴/۷	۸۳۰/۴	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۵/۶	۵/۵	۳۵/۱	۲۷/۵	۱۶۰۲/۱	۱۱۸۵/۸	۹۳۰/۰	بهداشت و درمان
۸/۵	۹/۴	۱۹/۲	۰/۴	۲۴۲۹/۹	۲۰۳۹/۰	۲۰۳۱/۰	حمل و نقل
۲/۰	۲/۰	۲۹/۸	۱۲/۰	۵۷۳/۰	۴۴۱/۵	۳۹۴/۱	ارتباطات
۲/۳	۲/۳	۲۹/۲	۸/۱	۶۵۴/۹	۵۰۷/۰	۴۶۹/۱	تفریح و امور فرهنگی
۱/۸	۱/۹	۱۸/۳	۱۵/۵	۴۹۹/۰	۴۲۱/۷	۳۶۵/۳	تحصیل
۲/۱	۲/۱	۲۹/۱	۱۴/۱	۵۸۵/۷	۴۵۳/۵	۳۹۷/۳	رستوران و هتل
۸/۱	۸/۲	۲۹/۷	۲۰/۷	۲۲۹۷/۰	۱۷۷۰/۳	۱۴۶۷/۳	کالاها و خدمات متفرقه
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۱/۴	۲۴/۵	۲۸۴۴۶/۲	۲۱۶۵۴/۰	۱۷۳۹۲/۶	هزینه کل

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۲

کاهش در گروه‌های «لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه»، «کالاها و خدمات متفرقه»، «حمل و نقل» و «پوشاک و کفش» و به ترتیب به میزان ۱۹/۲، ۱۳/۸، ۱۱/۳ و ۱۰/۰ درصد بود.

بررسی تغییرات هزینه خانوار به تفکیک اجزای آن و به قیمت‌های ثابت نشان می‌دهد که بجز سه گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «ارتباطات» و «تحصیل»، دیگر گروه‌های هزینه‌ای کاهش قابل ملاحظه‌ای داشتند. بیشترین

جدول ۱۰-۲- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص واقعی بر حسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۲۱/۶	۲۳/۴	-۷/۲	-۹/۱	۳۶۴۷/۷	۳۹۳۲/۳	۴۳۲۶/۷	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۳	۰/۳	-۷/۰	-۱۵/۳	۴۳/۹	۴۷/۳	۵۵/۸	دخانیات
۳/۶	۴/۰	-۱۰/۰	-۱۶/۴	۵۹۹/۳	۶۶۶/۰	۷۹۶/۳	پوشاک و کفش
۴۲/۴	۳۷/۵	۱۳/۶	۱۸/۲	۷۱۵۵/۸	۶۳۰۱/۸	۵۳۲۹/۲	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۳/۱	۳/۸	-۱۹/۲	-۲۳/۰	۵۱۶/۸	۶۳۹/۲	۸۳۰/۴	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۵/۵	۵/۷	-۲/۴	۲/۳	۹۲۸/۱	۹۵۱/۰	۹۳۰/۰	بهداشت و درمان
۸/۳	۹/۴	-۱۱/۳	-۲۲/۵	۱۳۹۷/۴	۱۵۷۴/۶	۲۰۳۱/۰	حمل و نقل
۳/۰	۲/۴	۲/۱	۴/۲	۴۹۷/۵	۴۱۰/۷	۳۹۴/۱	ارتباطات
۲/۰	۲/۱	-۴/۴	-۲۳/۳	۳۴۳/۹	۳۵۹/۶	۴۶۹/۱	تفریح و امور فرهنگی
۲/۳	۲/۲	۵/۱	۱/۲	۳۸۸/۵	۳۶۹/۶	۳۶۵/۳	تحصیل
۱/۸	۱/۹	-۷/۳	-۱۷/۸	۳۰۳/۲	۳۲۶/۹	۳۹۷/۳	رستوران و هتل
۶/۲	۷/۲	-۱۳/۸	-۱۷/۷	۱۰۴۰/۵	۱۲۰۷/۷	۱۴۶۷/۳	کالاها و خدمات متفرقه
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۵	-۳/۵	۱۶۸۶۲/۶	۱۶۷۸۶/۷	۱۷۳۹۲/۶	هزینه کل(۱)

۱- هزینه کل واقعی به جای تقسیم هزینه کل به قیمت جاری بر شاخص کل قیمت‌ها، از مجموع هزینه‌های واقعی به تفکیک گروه‌های هزینه محاسبه شده است. علت اتخاذ این روش تغییر سهم گروه‌های هزینه به نسبت سال پایه ۱۳۹۰ می‌باشد.

مقایسه نرخ تورم در گروه‌های مختلف هزینه در

سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که بیشترین میزان تورم به گروه‌های «لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه»، «کالاها و خدمات متفرقه»، «پوشاک و کفش»، «دخانیات» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و کمترین آن به گروه «ارتباطات» اختصاص داشت.

۱۰-۳- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار به تفکیک دهک‌ها

بررسی هزینه خانوار به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد که نسبت متوسط هزینه خانوار در دهک دهم به دهک اول (۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین) در سال ۱۳۹۲ به ۱۳/۸ برابر رسید که نسبت به سال قبل افزایش داشته و نشان‌دهنده بدتر شدن توزیع درآمد است.

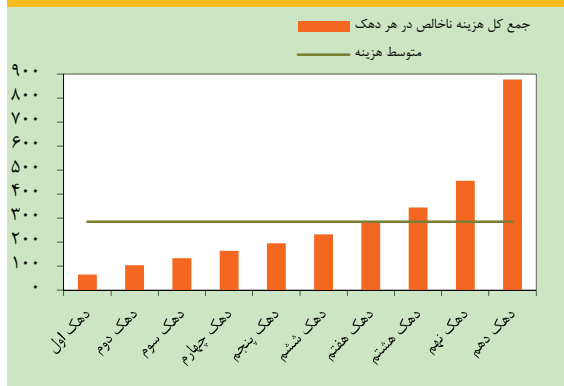
جدول ۱۰-۳- مقایسه رشد هزینه ناخالص و

تورم بر حسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (درصد)

رشد هزینه ناخالص واقعی خانوار	تورم	رشد هزینه ناخالص	
-۷/۲	۴۱/۷	۳۱/۵	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
-۷/۰	۴۶/۶	۳۶/۳	دخانیات
-۱۰/۰	۴۸/۵	۳۳/۶	پوشاک و کفش
			مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۱۳/۶	۲۰/۱	۳۶/۴	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
-۱۹/۲	۵۲/۹	۲۳/۶	بهداشت و درمان
-۲/۴	۳۸/۴	۳۵/۱	حمل و نقل
-۱۱/۳	۳۴/۳	۱۹/۲	ارتباطات
۲۱/۱	۷/۱	۲۹/۸	تفریح و امور فرهنگی
-۴/۴	۳۵/۱	۲۹/۲	تحصیل
۵/۱	۱۲/۶	۱۸/۳	رستوران و هتل
-۷/۳	۳۹/۲	۲۹/۱	کالاها و خدمات متفرقه
-۱۳/۸	۵۰/۶	۲۹/۷	هزینه کل
۰/۵	۳۴/۷	۳۱/۴	

فصل ۱۰ امور اجتماعی و رفاه خانوار

نمودار ۱۰-۲- مقایسه متوسط هزینه خانوار با متوسط هزینه مناطق شهری در دهک‌های مختلف در سال ۱۳۹۲ (میلیون ریال)

در سال ۱۳۹۲، متوسط هزینه یک خانوار در دهک دهم معادل ۳/۱ برابر متوسط هزینه یک خانوار شهری بود. این در حالی است که متوسط هزینه دهک اول تنها ۲۲/۶ درصد متوسط هزینه یک خانوار شهری است. بررسی‌ها نشان می‌دهد متوسط هزینه دهک‌های اول تا هفتم کمتر از متوسط هزینه یک خانوار شهری است. در سال ۱۳۹۲، رشد هزینه واقعی ناخالص در کلیه دهک‌های هزینه‌ای منفی بود. در این سال بیشترین کاهش رفاه در دهک‌های هشتم، سوم و ششم رخ داد.

جدول ۱۰-۴- مقایسه متوسط هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف به قیمت جاری و ثابت در مناطق شهری

(ده هزار ریال - درصد)

دهک	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
سال ۱۳۹۱	۴۹۵۱	۸۰۵۳	۱۰۳۹۱	۱۲۶۱۰	۱۵۰۴۰	۱۷۹۵۱	۲۱۶۹۶	۲۶۷۶۵	۳۴۷۶۵	۶۴۳۲۲
سال ۱۳۹۲	۶۴۴۲	۱۰۳۱۸	۱۳۲۶۱	۱۶۲۶۸	۱۹۴۵۰	۲۳۱۹۱	۲۷۹۲۷	۳۴۳۶۴	۴۵۵۲۵	۸۷۷۱۱
رشد هزینه ناخالص (جاری)	۳۰/۱	۲۸/۱	۲۷/۶	۲۹/۰	۲۹/۳	۲۹/۲	۲۸/۷	۲۸/۴	۳۰/۹	۳۶/۴
رشد واقعی هزینه ناخالص (۱)	-۰/۳	-۲/۶	-۴/۱	-۳/۳	-۳/۳	-۳/۸	-۴/۵	-۵/۵	-۳/۹	-۰/۲

۱- ارقام واقعی براساس شاخص تورم به تفکیک دهک‌های هزینه محاسبه شده و با نتایج حاصل از متوسط خانوار قابل مقایسه نمی‌باشد.

در سال ۱۳۹۲، در دهک‌های بالای هزینه‌ای، کمترین سهم هزینه به گروه‌های دخانیات و ارتباطات اختصاص داشت. البته میزان هزینه تخصیص یافته در دهک دهم برای گروه‌های مزبور به ترتیب ۲/۲ و ۸/۱ برابر دهک اول بود. چنانچه نسبت هزینه را به عنوان شاخص نابرابری به شمار آوریم، بیشترین نابرابری در گروه رستوران و هتل وجود دارد، به نحوی که هزینه دهک دهم در این گروه ۴۷/۴ برابر دهک اول است. در سال ۱۳۹۲، نسبت هزینه دهک دهم به دهک اول در گروه‌های هزینه‌ای در مقایسه با سال قبل افزایش معنی‌داری داشته است که حاکی از بدتر شدن توزیع درآمد در سال ۱۳۹۲ می‌باشد.

بررسی سهم دهک‌ها از هریک از گروه‌های هزینه نشان می‌دهد گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» و «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در تمامی دهک‌ها بیشترین سهم هزینه را در بودجه خانوار به خود اختصاص می‌دهند. در دهک اول، دو گروه مذکور ۷۶/۱ درصد از کل هزینه‌ها را تشکیل می‌دهند. با توجه به اینکه در دهک‌های پایین نسبت خانوارهای اجاره‌نشین بالاتر از سایر دهک‌ها است، سهم بالای گروه مسکن نشان‌دهنده اثرپذیری بیشتر این گروه از تغییرات شاخص اجاره‌بها است.

جدول ۱۰-۵- سهم گروه‌های مختلف هزینه در دهک‌ها در مناطق شهری در سال ۱۳۹۲

دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰	سهم متوسط
۳۰/۳	۳۲/۰	۳۱/۳	۳۱/۶	۳۰/۸	۳۱/۱	۲۹/۸	۲۹/۵	۲۶/۳	۱۸/۸	۲۶/۳
۱/۱	۰/۸	۰/۸	۰/۶	۰/۶	۰/۵	۰/۴	۰/۴	۰/۳	۰/۲	۰/۴
۲/۰	۳/۰	۳/۵	۴/۱	۴/۵	۴/۷	۵/۱	۴/۹	۵/۰	۴/۸	۴/۶
۴۵/۸	۴۰/۰	۳۶/۸	۳۴/۵	۳۲/۸	۳۱/۱	۳۰/۴	۲۹/۵	۳۱/۰	۳۷/۸	۳۴/۱
۲/۱	۲/۵	۲/۸	۳/۰	۳/۷	۳/۹	۴/۰	۴/۵	۴/۸	۴/۸	۴/۲
۴/۷	۴/۵	۴/۷	۵/۲	۵/۱	۵/۴	۶/۰	۶/۰	۶/۳	۵/۶	۵/۶
۳/۶	۴/۴	۵/۵	۵/۶	۶/۳	۶/۳	۶/۹	۷/۸	۸/۹	۱۲/۱	۸/۵
۲/۶	۲/۶	۲/۵	۲/۵	۲/۴	۲/۳	۲/۱	۲/۰	۲/۰	۱/۶	۲/۰
۰/۹	۱/۲	۱/۵	۱/۶	۱/۹	۲/۲	۲/۲	۲/۴	۲/۷	۲/۷	۲/۳
۰/۶	۱/۱	۱/۴	۱/۷	۱/۸	۱/۹	۲/۱	۲/۰	۱/۹	۱/۷	۱/۸
۰/۷	۱/۱	۱/۴	۱/۳	۱/۶	۱/۷	۱/۹	۲/۲	۲/۵	۲/۴	۲/۱
۵/۶	۶/۷	۷/۷	۸/۱	۸/۵	۸/۸	۹/۰	۸/۷	۸/۳	۷/۵	۸/۱

۱۰-۴- تحلیل هزینه خانوار به تفکیک استانی

مقایسه متوسط هزینه خانوار به قیمت جاری در هریک

از استان‌های کشور با متوسط هزینه خانوار شهری نشان می‌دهد که متوسط هزینه خانوارهای استان‌های تهران، کهگیلویه و بویراحمد، اصفهان و ایلام به ترتیب ۱/۴، ۱/۳، ۱/۱ و ۱/۱ برابر متوسط هزینه خانوار در کشور است. کمترین میزان هزینه نیز به استان‌های سیستان و بلوچستان، لرستان و هرمزگان اختصاص دارد. متوسط هزینه خانوار در این استان‌ها ۰/۶ برابر متوسط هزینه خانوار شهری در کل کشور است.

در سال ۱۳۹۲، متوسط هزینه ناخالص به قیمت‌های

ثابت ۱۳۹۰ در بیشتر استان‌های کشور کاهش یافت. استان همدان با ۲۳/۸ درصد بیشترین کاهش و استان کردستان با ۲۲/۴ درصد بیشترین رشد هزینه‌های واقعی را به خود اختصاص دادند. بررسی افزایش شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در میان استان‌های کشور نیز نشان می‌دهد که بیشترین میزان افزایش (۳۹/۲ درصد) به استان قزوین و کمترین (۳۲/۲ درصد) به استان تهران اختصاص دارد.

توزیع بعد خانوار در بین استان‌های کشور نشان می‌دهد

بیشترین رقم به استان سیستان و بلوچستان (۴/۴ نفر) و کمترین آن به استان گیلان (۳/۱ نفر) اختصاص داشته است. میانگین بعد خانوار در مناطق شهری استان‌های کشور در سال

بررسی متوسط هزینه سالانه ناخالص یک خانوار در

مناطق شهری استان‌های مختلف نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۲، بیشترین افزایش هزینه خانوار به قیمت جاری به استان‌های کردستان، اردبیل، هرمزگان و قزوین به ترتیب به میزان ۶۵/۴، ۵۰/۷ و ۴۶/۶ و ۴۴/۵ درصد اختصاص داشت. در این سال کمترین میزان افزایش هزینه در استان‌های همدان و زنجان به ترتیب به میزان ۵/۱ و ۹/۶ درصد بود.

بررسی متوسط هزینه سالانه ناخالص یک خانوار در

مناطق شهری استان‌های مختلف نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۲ برحسب قیمت‌های جاری، استان تهران بیشترین و استان هرمزگان کمترین و براساس قیمت‌های واقعی سال ۱۳۹۰ استان‌های تهران و لرستان به ترتیب بیشترین و کمترین میزان هزینه را در میان استان‌های کشور داشته‌اند. متوسط هزینه یک خانوار در استان تهران براساس قیمت‌های جاری معادل ۲/۴ برابر متوسط هزینه یک خانوار در استان هرمزگان و براساس قیمت‌های ثابت معادل ۲/۵ برابر متوسط هزینه یک خانوار در استان لرستان می‌باشد. مقایسه نسبت‌های مذکور با ارقام سال قبل نشان‌دهنده کاهش نابرابری توزیع درآمد در میان استان‌های کشور است.

فصل ۱۰ امور اجتماعی و رفاه خانوار

۱۳۹۲، ۳/۶ نفر و واریانس آن ۰/۱ نفر بود که در مقایسه با ارقام سال قبل تغییری نکرده است.

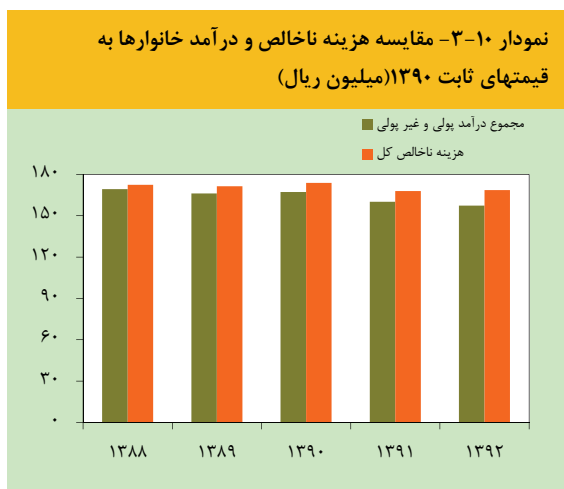
۱۰-۵- تحلیل درآمد خانوار

متوسط درآمد پولی و غیرپولی ناخالص خانوارها در سال ۱۳۹۲ با ۳۲/۴ درصد افزایش به ۲۷۶/۹ میلیون ریال (ماهانه ۲۳۰۷۲ هزار ریال) رسید. از این مقدار، ۶۹/۲ درصد درآمد پولی ناخالص و ۳۰/۸ درصد درآمد غیرپولی بود. قسمت عمده درآمدهای غیرپولی (۸۰/۲ درصد) شامل ارزش اجاری مسکن می‌باشد و میزان آن تحت تاثیر تغییرات بازار مسکن است و معمولاً جریان نقدی برای خانوار به دنبال ندارد.

براساس گزارش نتایج بررسی بودجه خانوار در سال ۱۳۹۲، سهم درآمدهای متفرقه خانوار شامل حقوق مستمری و بازنشستگی، درآمد اجاره‌خانه، سود حاصل از سپرده‌های سرمایه‌گذاری، اوراق مشارکت و مواردی نظیر آن به ۲۳/۷ درصد رسید که در مقایسه با سال قبل ۱/۲ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

در این سال متوسط درآمد خانوارها به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰ معادل ۱۵۷/۴ میلیون ریال بود که در مقایسه با هزینه واقعی خانوار در این سال به میزان ۱۶۸/۶ میلیون ریال، حاکی از کسری بودجه خانوار است.

توزیع متوسط درآمد ناخالص خانوار براساس تعداد نفرات خانوار نشان می‌دهد خانوارهای ۹ نفره بیشترین میزان درآمد (۳۹۳/۶ میلیون ریال) را داشتند. این گروه از خانوارها حدود ۰/۳ درصد از کل خانوارها را شامل می‌شوند. بیشترین سهم خانوارها به میزان ۲۹/۸ درصد به خانوارهای ۴ نفره اختصاص داشت. متوسط درآمد سالانه ناخالص این گروه از خانوارها ۳۰۳/۶ میلیون ریال بود. البته بیشترین درآمد سرانه به خانوارهای یک نفره (۱۵۷/۵ میلیون ریال) اختصاص داشت؛ این گروه از خانوارها ۶/۰ درصد از خانوارها را شامل می‌شوند.

جدول ۱۰-۶- متوسط درآمد سالانه ناخالص یک خانوار در مناطق شهری به تفکیک گروه‌های هزینه (هزار ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
درآمد پولی ناخالص	۶۹/۲	۷۰/۹	۲۹/۴	۱۹/۸	۱۹۱۶۲۲/۹	۱۴۸۱۱۹/۲	۱۲۳۶۱۵/۱
درآمد از مزد و حقوق - بخش دولتی و عمومی	۹/۴	۱۰/۱	۲۳/۹	۵/۳	۲۶۱۴۸/۳	۲۱۰۹۸/۲	۲۰۰۳۲/۸
درآمد از مزد و حقوق - بخش خصوصی	۱۲/۸	۱۳/۷	۲۳/۵	۱۵/۴	۳۵۴۴۸/۵	۲۸۷۰۸/۳	۲۴۸۷۵/۹
درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی (۱)	۱/۲	۱/۰	θ	θ	۳۲۳۹/۳	۲۱۴۶/۷	۱۹۴۷/۴
درآمد از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۱۸/۶	۱۷/۸	۳۸/۳	۲۴/۸	۵۱۵۸۵/۵	۳۷۲۹۹/۲	۲۹۸۸۷/۰
درآمدهای متفرقه	۲۳/۷	۲۴/۹	۲۶/۲	۲۵/۳	۶۵۶۹۷/۳	۵۲۰۳۸/۷	۴۱۵۴۴/۳
درآمد حاصل از فروش کالاهای دست دوم	۳/۴	۳/۳	۳۶/۷	۲۸/۲	۹۳۳۶/۳	۶۸۲۸/۲	۵۳۲۷/۶
درآمدهای غیر پولی	۳۰/۸	۲۹/۱	۳۹/۹	۳۹/۸	۸۵۲۴۴/۵	۶۰۹۳۹/۹	۴۳۵۸۱/۷
ارزش اجاری مسکن شخصی (مالک‌نشین)	۲۴/۷	۲۲/۶	۴۴/۴	۴۶/۴	۶۸۳۹۷/۷	۴۷۳۷۸/۴	۳۲۳۶۰/۴
سایر (۲)	۶/۱	۶/۵	۲۴/۲	۲۰/۹	۱۶۸۴۶/۸	۱۳۵۶۱/۶	۱۱۲۲۱/۳
مجموع درآمد پولی و غیرپولی ناخالص	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۲/۴	۲۵/۰	۲۷۶۸۶۷/۴	۲۰۹۰۵۹/۲	۱۶۷۱۹۶/۸

۱- با توجه به اینکه تعداد خانوارهای نمونه دارای درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی بهینه نمی‌باشد، ارقام این گروه درآمدی قابل استناد نبوده و لذا از مقایسه آن با سال قبل خودداری شده است.

۲- شامل پرآورد اجاری مسکن در برابر خدمت و رایگان، ارزش کالاها و خدمات در برابر مزد و حقوق، رایگان (نه از خانوار دیگر) و تولید برای مصرف در خانه از محل کسب کشاورزی و غیر کشاورزی می‌باشد.

۱۰-۶- اندازه‌گیری و تحلیل نابرابری توزیع درآمد

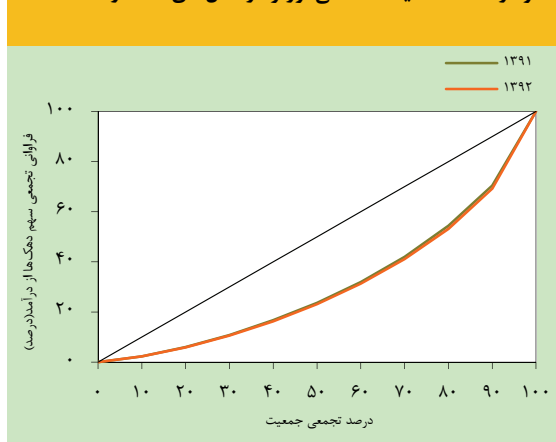
در سال ۱۳۹۲، ضریب جینی به رقم ۰/۳۹۵۲ رسید که در مقایسه با سال قبل ۳/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال نسبت درآمد ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها نیز از ۱۲/۹ برابر به ۱۳/۸ برابر رسید. مقایسه سهم دهک‌ها از کل درآمد نشان می‌دهد سهم درآمدی دهک اول تغییری نکرده است. سهم درآمدی دهک‌های دوم تا نهم در مقایسه با سال قبل کاهش و سهم دهک دهم افزایش داشته است. چنانچه انتظار می‌رفت به دلیل افزایش قیمت‌ها وضعیت توزیع درآمد در سال ۱۳۹۲ به ضرر گروه‌های پایین درآمدی بود. این وضعیت نشان می‌دهد که در سال مذکور، توزیع درآمد از گروه‌های پایین و متوسط درآمدی به سمت بالاترین گروه درآمدی تعدیل شده است. توزیع یکسان یارانه و عدم تعدیل آن با توجه به نرخ تورم در افزایش ضریب جینی و بدتر شدن توزیع درآمد موثر بوده است.

۱۰-۷- شاخص رفاه اجتماعی سن^(۱)

شاخص رفاه اجتماعی سن برای مقایسه رفاه طی دوره زمانی خاص به کار می‌رود. از آنجا که محاسبه شاخص برای مناطق روستایی و کل کشور مد نظر است، در محاسبات از آمار ضریب جینی مرکز آمار ایران در مناطق شهری، روستایی و کل کشور استفاده می‌شود. همچنین، در محاسبه این شاخص به علت در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به درآمد سرانه در مناطق شهری و روستایی از هزینه مصرفی سرانه در مناطق شهری و روستایی به عنوان متغیر جایگزین استفاده می‌شود.

شاخص رفاه اجتماعی سن در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۲ (بر پایه سال ۱۰۰=۱۳۸۳) به ترتیب به ۱۳۴/۰ و ۱۱۵/۹ رسید. مقایسه شاخص فوق با ارقام سال ۱۳۹۱ نشان‌دهنده کاهش آن در مناطق روستایی و عدم تغییر آن در مناطق شهری است. به این ترتیب، سطح رفاه اجتماعی عمدتاً به علت کاهش هزینه سرانه در مناطق روستایی کاهش داشت.

نمودار ۱۰-۴- مقایسه منحنی لورنز در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۱

جدول ۱۰-۸- شاخص رفاه اجتماعی سن

مناطق روستایی	مناطق شهری	کل کشور	
۱۱۳/۲	۱۳۰/۰	۱۲۷/۹	۱۳۸۹
۱۲۲/۶	۱۳۹/۶	۱۴۰/۶	۱۳۹۰
۱۲۷/۹	۱۳۴/۰	۱۳۷/۶	▲ ۱۳۹۱
۱۱۵/۹	۱۳۴/۰	۱۳۴/۲	۱۳۹۲

۱۰-۸- تأمین اجتماعی

۱۰-۸-۱- تأمین اجتماعی حمایتی

در سال ۱۳۹۲، تعداد افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) با ۲/۹ درصد افزایش به ۶/۰ میلیون نفر رسید. این تعداد در سال مورد گزارش حدود ۷/۷ درصد کل جمعیت کشور را تشکیل می‌داد. افزایش تعداد مددجویان موردی در افزایش کل تعداد مددجویان کمیته امداد موثر بوده است. در این

جدول ۱۰-۷- شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری

سال		
۱۳۹۲	۱۳۹۱	
۰/۳۹۵۲	۰/۳۸۳۴	ضریب جینی
۱۶/۲	۱۶/۷	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد (درصد)
		سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط (درصد)
۳۶/۹	۳۷/۷	سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا (درصد)
۴۶/۹	۴۵/۶	نسبت ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها
۱۳/۸	۱۲/۹	

Amartya Sen Index - ۱: از جمله شاخص‌های سنجش رفاه یک جامعه، شاخص رفاه اجتماعی آمارتیا سن می‌باشد. وی شاخص رفاه اجتماعی (W) را چنین تعریف می‌کند: $W = \mu(1-G)$ که در آن μ درآمد سرانه و G ضریب جینی است.

مستمری ماهانه پرداختی سرانه به مددجویان طرح مددجویی به قیمت‌های ثابت (سال ۱۳۹۰) به ۱/۵ میلیون ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۵/۳ درصد کاهش نشان می‌دهد.

سال تعداد مددجویان دائمی با ۳۳۸ هزار نفر کاهش به ۳۹۸۵ هزار نفر رسید. در این سال کل مستمری پرداختی کمیته امداد با ۱۴/۲ درصد افزایش به ۴۹/۵ هزار میلیارد ریال رسید. در این سال

جدول ۱۰-۹- افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و میزان کمک‌های پرداختی

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
کل افراد تحت پوشش (هزار نفر)	۶۲۸۳	۵۸۳۳	۶۰۰۵
مددجویان دائمی	۴۵۹۳	۴۳۲۳	۳۹۸۵
مددجویان موقتی	۱۶۹۰	۱۵۱۰	۲۰۲۰
میزان کمک‌های پرداختی (میلیارد ریال)	۴۱۳۰۷/۴	۴۳۳۸۱/۴	۴۹۵۴۲/۸
مستمری طرح مددجویی	۶۲۹۷/۹	۶۹۷۴۳/۶ ^(۱)	۱۰۲۵۷/۱ ^(۱)
سایر هزینه‌ها	۳۱۲۲۶/۵	۳۳۶۳۷/۸	۳۹۲۸۵/۷
سرانه پرداختی مستمری طرح مددجویی (هزار ریال)	۲۰۸۶/۸	۲۲۵۳/۹	۲۵۷۳/۹

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی (ره)

۱- شامل کمک‌های پرداختی طرح شهید رجایی نیز می‌باشد.

در سال مورد بررسی، با احتساب بیمه‌شدگان تبعی، کل افراد تحت پوشش صندوق تامین اجتماعی با ۴/۴ درصد افزایش به ۳۹/۲ میلیون نفر رسید. از کل افراد تحت پوشش، ۴/۹ میلیون نفر مستمری‌بگیر و سایرین تحت پوشش خدمات بیمه‌ای صندوق بودند.

در سال مورد بررسی، تعداد بازنشستگان صندوق تامین اجتماعی به ۱۳۷۶/۳ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۵/۹ درصد رشد داشت.

سازمان بیمه سلامت ایران که تحت پوشش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است، کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، روستاییان و خویش‌فرمایان را در مقابل هزینه‌های پزشکی بیمه می‌کند. تعداد افراد تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران در سال ۱۳۹۲ با ۱/۶ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۳۳۷۶۲ هزار نفر رسید. با توجه به اجرای قانون بیمه همگانی در روستاهای کشور از سال ۱۳۷۷، بالغ بر ۲۳۱۷۳/۱ هزار نفر از روستاییان تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران قرار دارند. این تعداد، ۶۸/۶ درصد از کل افراد تحت پوشش این سازمان را تشکیل می‌دهد.

۱۰-۸-۲- تامین اجتماعی بیمه‌ای

نظام تامین اجتماعی بیمه‌ای توسط صندوق تامین اجتماعی، سازمان بیمه سلامت ایران^(۱) و در برخی موارد صندوق‌های مستقل در کشور برقرار می‌شود. براساس آمار سال ۱۳۹۲، صندوق تامین اجتماعی و سازمان بیمه سلامت ایران در مجموع ۷۳/۰ میلیون نفر را تحت پوشش داشتند. این تعداد بیمه شده در مقایسه با سال قبل ۱/۵ درصد رشد داشت.

صندوق تامین اجتماعی، کارگران و کارمندان تحت پوشش قانون کار را از طریق طرح‌های مشارکت اجباری و افراد خویش‌فرما را از طریق ترتیبات قراردادی تحت پوشش خدمات این صندوق قرار می‌دهد. تعداد بیمه‌شدگان اصلی صندوق تامین اجتماعی در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۸۰۸/۰ هزار نفر رسید که نسبت به سال گذشته معادل ۴/۲ درصد افزایش داشت.

۱- براساس ماده ۳۸ قانون برنامه پنجم توسعه کشور و به منظور تجمیع منابع مالی سلامت، رفع هم‌پوشانی بیمه‌های درمانی، برقراری عدالت اجتماعی در بخش سلامت، تامین پوشش کامل بیمه سلامت، یکسان‌سازی سیاست‌ها و روش‌های اجرایی در حوزه بیمه سلامت، تشکیل امور مراکز طرف قرارداد، تشکیل پرونده سلامت، فعال‌سازی نظام ارجاع و پزشک خانواده و کاهش سهم مردم از هزینه‌های درمان به ۳۰ درصد، سازمان بیمه سلامت ایران از سال ۱۳۹۱ تشکیل و کلیه وظایف سازمان بیمه خدمات درمانی به این سازمان محول گردید.

۱۰-۹- شاخص‌های توسعه انسانی

۱۰-۹-۱- شاخص توسعه انسانی کشور

در سال ۲۰۱۵، دفتر برنامه عمران سازمان ملل متحد (UNDP) گزارش توسعه انسانی خود را با عنوان «کار برای توسعه انسانی» و تمرکز بر مفاهیم مرتبط با بازار کار منتشر نمود. براساس گزارش مذکور، بعد از گذشت ۲۵ سال از اولین گزارش توسعه انسانی در سال ۱۹۹۰، بیشتر کشورها پیشرفت معنی‌داری را تجربه کرده‌اند.

براساس آمارهای ارائه شده در گزارش سال ۲۰۱۵، ایران در سال ۲۰۱۴ با رقم ۰/۷۶۶ در بین ۱۸۸ کشور رتبه ۶۹ را کسب نمود. در این سال بیشترین مقدار شاخص در کشورهای با سطح توسعه انسانی بسیار بالا رقم ۰/۹۴۴ بود که در مقایسه با رقم سال ۲۰۱۳ (به میزان ۰/۹۴۲) حاکی از ارتقای سطح توسعه انسانی کشورهای مذکور است. متوسط شاخص برای کل جهان ۰/۷۱۱ بود که نسبت به سال ۲۰۱۳ به میزان ۰/۰۰۲ واحد افزایش داشته است. شایان ذکر است براساس این گزارش، سطح توسعه انسانی کشورها به چهار دسته بسیار بالا، بالا، متوسط و پایین تقسیم می‌شود. کشورهای با رتبه توسعه انسانی بین ۰/۷۰۰ تا ۰/۸۰۰ از جمله کشورهای با سطح توسعه انسانی بالا می‌باشند. در سال ۲۰۱۴، نروژ با ۰/۹۴۴ بیشترین رقم شاخص توسعه انسانی را دارا بود. براساس رقم شاخص، کشور ایران در گروه کشورهای با رتبه توسعه انسانی بالا قرار دارد.

چنانچه اثر نابرابری توزیع امکانات در شاخص‌های مرتبط با شاخص توسعه انسانی نیز مورد توجه قرار گیرد و شاخص توسعه انسانی تعدیل شده براساس نابرابری‌ها محاسبه گردد، شاخص توسعه انسانی نروژ به رقم ۰/۸۹۳ کاهش خواهد یافت، ولی همچنان رتبه اول را در بین کشورها دارا است. براساس گزارش مذکور، شاخص توسعه انسانی تعدیل

در سال ۱۳۹۲، سهم بیمه ایرانیان از کل افراد تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران از ۸/۸ درصد در سال ۱۳۹۱ به ۷/۷ درصد کل بیمه‌شدگان رسید. براساس گزارش سازمان مذکور، حدود ۲۶۱۱/۴ هزار نفر از این پوشش بیمه‌ای استفاده می‌کنند. این تعداد بیمه شده در مقایسه با سال قبل ۱۳/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد^(۱). به نظر می‌رسد با توجه به افزایش سالانه حق بیمه پرداختی توسط سرپرست خانوار، تعدادی از خانوارها از دریافت این نوع خدمات بیمه‌ای انصراف داده‌اند.

۱۰-۸-۳- بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

طرح بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر از جمله طرح‌هایی است که از ابتدای برنامه چهارم توسعه به اجرا درآمد. این صندوق عهده‌دار بیمه کشاورزان و سایر اقشار روستایی است. براساس قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی، برخورداری از مزایای این صندوق به صورت اختیاری طراحی شده است. به همین دلیل، گسترش آن از طریق فعالیت‌های کارگزاری صورت می‌گیرد. در سال ۱۳۹۲، با اضافه شدن ۱۱ کارگزاری، تعداد کل کارگزاری‌ها به ۳۵۲۳ مورد رسید.

در سال ۱۳۹۲، میزان کمک و سهم مصوب دولت در صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر با ۱۶/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل به رقم ۳۰۲۰/۶ میلیارد ریال رسید که ۸۵/۰ درصد آن تخصیص یافت.

جدول ۱۰-۱- تعداد کارگزاری‌ها و بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
۹/۲	۱۱۴۴۱۷۹	۱۰۴۷۸۷۳	بیمه‌شدگان اصلی
۰/۳	۳۵۲۳	۳۵۱۲	تعداد کارگزاری‌ها

ماخذ: صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

۱- شایان ذکر است بیمه درمان ایرانیان از سال ۱۳۸۷ و برای تحت پوشش قرار دادن کلیه اتباع ایرانی که فاقد هرگونه پوشش بیمه درمان هستند اجرا شده است. در این طرح ۵۰ درصد حق بیمه توسط دولت و بقیه توسط بیمه شده، پرداخت می‌گردد. متاهل بودن متقاضی شرط برخورداری از این نوع خدمات بیمه‌ای می‌باشد.

متوسط سطح شاخص توسعه انسانی تعدیل شده در دنیا ۰/۵۴۸ می‌باشد.

شده ایران در سال ۲۰۱۴ رقم ۰/۵۰۹ بود که رتبه ایران در بین ۱۸۸ کشور ۴۱ پله تنزل داشت. شایان ذکر است

جدول ۱۰-۱۱- شاخص توسعه انسانی در ایران

متوسط نرخ رشد سالانه HDI(درصد)	تغییر رتبه	سال						
		۲۰۱۴	۲۰۱۳▲	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۰	
۲۰۱۴-۲۰۱۰	۲۰۱۰-۲۰۰۹	۲۰۱۴-۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۰
۰/۷۴	۱/۱۱	۷	۰/۷۶۶	۰/۷۶۴	۰/۷۶۴	۰/۷۵۱	۰/۷۴۳	۰/۶۶۵

نشان می‌دهد که کاهش در توسعه انسانی به نابرابری بیشتر زنان و مردان در دستیابی به ابعاد مذکور می‌انجامد. اندازه این شاخص بین صفر (حالت برابری کامل زنان و مردان در میزان دسترسی به ابعاد مذکور) و یک (نابرابری کامل) متغیر می‌باشد.

مطابق گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۵، رتبه کشور ایران براساس شاخص عدم تعادل جنسیتی در سال ۲۰۱۴ در میان ۱۸۸ کشور جهان که اطلاعات لازم را دارا بودند ۱۱۴ بود. کشورهای اسلونی و سوئیس رتبه‌های اول و دوم را در شاخص مذکور دارا بودند؛ به عبارت دیگر، دو کشور مذکور کمترین میزان عدم تعادل جنسیتی را دارا هستند.

سهم زنان از صندلی‌های مجلس نیز یکی دیگر از شاخص‌های محاسبه شده در این گزارش است. بر این اساس، سهم زنان ایران در سال ۲۰۱۴ از صندلی‌های مجلس ۳/۱ درصد بود. شاخص مزبور در کشورهای عربی ۱۴/۰ درصد، در کشورهای اروپایی و آسیای مرکزی ۱۸/۷ درصد، در کشورهای کمتر توسعه‌یافته ۲۰/۵ درصد، در آمریکا ۱۹/۴ درصد و متوسط جهانی آن نیز ۲۱/۸ درصد است.

۱۰-۹-۲- برخی شاخص‌های توسعه انسانی

میزان رضایت‌مندی از کل زندگی از جمله شاخص‌های دیگری است که در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۱۵ ارائه شده است. این شاخص بین صفر (کمترین میزان رضایت‌مندی) و ده (بیشترین میزان رضایت‌مندی) متغیر است. متوسط این شاخص در سال ۲۰۱۴ در سطح جهان ۵/۳ بود. شاخص مزبور در دوره مذکور برای کشور ایران ۴/۷ برآورد گردید که کمتر از میانگین جهانی است. کشورهای سوئیس و دانمارک با رقم ۷/۵ بیشترین میزان رضایت‌مندی را دارا بودند.

بنا بر این گزارش، تعداد مرگ و میر نوزادان هنگام تولد در سال ۲۰۱۳ در هر هزار تولد در کشور معادل ۱۴/۴ نفر بود. در سال ۲۰۱۴، شاخص امید به زندگی در بدو تولد نیز برای زنان و مردان به ترتیب ۷۶/۵ و ۷۴/۳ سال بود که هر دو شاخص از میانگین جهانی آن (به ترتیب ۷۳/۷ و ۶۹/۵ سال) بالاتر می‌باشد.

شاخص عدم تعادل جنسیتی شرایط نامساعد زنان را در سه بعد سلامت جنسیتی، توانمندی و بازار کار در نظر می‌گیرد و